

Briuselis, 2019 04 04
COM(2019) 149 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**2019 m. aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra.
Europa saugo savo piliečius ir gerina jų gyvenimo kokybę**

{SWD(2019) 111 final} - {SWD(2019) 112 final} - {SWD(2019) 113 final} -
{SWD(2019) 114 final} - {SWD(2019) 115 final} - {SWD(2019) 116 final} -
{SWD(2019) 117 final} - {SWD(2019) 118 final} - {SWD(2019) 119 final} -
{SWD(2019) 120 final} - {SWD(2019) 121 final} - {SWD(2019) 122 final} -
{SWD(2019) 123 final} - {SWD(2019) 124 final} - {SWD(2019) 125 final} -
{SWD(2019) 126 final} - {SWD(2019) 127 final} - {SWD(2019) 128 final} -
{SWD(2019) 129 final} - {SWD(2019) 130 final} - {SWD(2019) 131 final} -
{SWD(2019) 132 final} - {SWD(2019) 133 final} - {SWD(2019) 134 final} -
{SWD(2019) 135 final} - {SWD(2019) 136 final} - {SWD(2019) 137 final} -
{SWD(2019) 138 final} - {SWD(2019) 139 final}

1. Aplinkos nuostatų įgyvendinimo spragos europiečiams kainuoja maždaug 55 mlrd. EUR per metus

Siekiant užtikrinti sveiką aplinką, labai svarbu įgyvendinti ES aplinkos politiką ir teisės aktus. Įveikti atotrūkį tarp to, kas buvo nuspręsta, ir to, kas iš tikrųjų įgyvendinta, labai svarbu siekiant užtikrinti gerus aplinkosaugos rezultatus piliečiams, išsaugoti vienodas sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams ir atverti galimybes socialinėms bei technologinėms inovacijoms ir ekonominei plėtrai. Naujo tyrimo skaičiavimai rodo, kad aplinkos nuostatų įgyvendinimo spragos šiuo metu visuomenei kainuoja iš viso maždaug 55 mlrd. EUR per metus¹.

Aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros dokumento tikslas – gerinti ES aplinkos politikos ir teisės aktų įgyvendinimą, todėl jame nurodomos įgyvendinimo spragų priežastys ir aptariamose aplinkos aspektų integravimo politikos sektoriuose sisteminės kliūtys. Dokumente išvardyti pagrindiniai kiekvienos valstybės narės sunkumai, nurodoma esama geroji patirtis ir geriausi rezultatai.

Pirmasis aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros dokumentų rinkinys buvo patvirtintas 2017 m. vasario mėn.² Nuo jo patvirtinimo daugelis valstybių narių surengė nacionalinius aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros dialogus joms skirtose ataskaitose nurodytomis prioritetinėmis temomis. Daugelyje jų dalyvavo regioninės bei vietos valdžios institucijos ir pagrindiniai suinteresuotieji subjektai. Be to, buvo surengti keli dialogai konkrečių sektorių klausimais. Netrukus po to, kai buvo patvirtintas pirmasis dokumentų rinkinys, siekiant padėti valstybėms narėms, regionams ir savivaldybėms gerinti įgyvendinimo praktiką mokantis vieniems iš kitų, buvo pradėta taikyti priemonė *TAIEX-EIR Peer to Peer*³.

Šį rinkinį sudaro šis komunikatas, priedas, kuriame išvardyti pagrindiniai prioritetiniai veiksmai, aiškinamasis politikos dokumentas ir 28 šalių ataskaitos, kuriose nurodyta ES aplinkos teisyno pagrindinių sričių ir tikslų įgyvendinimo padėtis ir pagrindiniai kiekvienos valstybės narės sunkumai ir galimybės.

Pažeidimų nagrinėjimo procedūros tebėra svarbi teisinių prievolių vykdymo užtikrinimo priemonė⁴, todėl aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra nedaro poveikio vykdymo užtikrinimo veiksams, kurių, kontroliuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, pagal Sutartis imasi Komisija⁵. Jei valstybės narės sparčiai ir ryžtingai imsis bent prioritetinių veiksmų, aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros dokumentas sudarys sąlygas pagerinti atitiktį ES aplinkos apsaugos teisės aktams, nes jame aptiriamos pagrindinės prasto nuostatų įgyvendinimo priežastys ir skatinamas veiksmingesnis nuostatų taikymas.

Dokumentų rinkinyje nurodyta aplinkos nuostatų įgyvendinimo padėtis 2019 m. sausio mėn. Juo siekiama stiprinti valdžios institucijų ir suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą ieškant prie konkrečių poreikių pritaikytų sprendimų, kurie padėtų veiksmingiau šalinti nuostatų įgyvendinimo spragas. Atsižvelgus į per pirmąjį ciklą iš valstybių narių, Europos Parlamento, Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto, Regionų komiteto ir įvairių suinteresuotųjų subjektų gautus atsiliepimus, 2019 m. šalių ataskaitos, palyginti su 2017 m. ataskaitomis, papildytos naujomis – klimato kaitos, invazinių svetimų rūšių, pramoninių išmetamųjų teršalų ir cheminių medžiagų – temomis ir nauja informacija. Vis dėlto struktūra išlieka panaši į 2017 m. aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ataskaitų struktūrą.

1 COWI and Eunomia, „Costs of not implementing EU environmental law“, 2019.

2 [COM\(2017\) 63](#).

3 [TAIEX-EIR Peer to Peer](#).

4 [COM\(2016\) 316](#).

5 Šio komunikato ir jo lydimojo priedo išvados apie konkrečias valstybes nares pagrįstos informacija, kurią Komisija turėjo iki priėmimo dienos, ir nedaro poveikio jokiems teisiniams veiksams, kurių Komisija galėjo imtis po tos dienos.

2. Įgyvendinimo būklė. Pagrindiniai prioritetai

2.1. Pasiiekti, kad ES ekonomika taptų žiedine, ekologiška, konkurencinga ir efektyviai išteklius naudojančia mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika

Perėjimas nuo linijinės prie žiedinės ekonomikos yra proga pertvarkyti mūsų ekonomiką. Pasirinkdami modelį, pagal kurį gaminiai, medžiagos ir ištekliai būtų išlaikomi ir naudojami kuo ilgiau, galime **padidinti savo ekonomikos tvarumą**. Tinkama atliekų prevencija ir tvarkymas – svarbi žiedinės ekonomikos sudedamoji dalis, nes išvengiant atliekų susidarymo mažėja neigiamas atliekų poveikis aplinkai bei sveikatai ir atliekos panaudojamos efektyviau.

Nuo 2017 m. Komisija toliau įgyvendino savo žiedinės ekonomikos planą⁶: be kita ko, kartu su 2018 m. žiedinės ekonomikos dokumentų rinkiniu paskelbė ES plastikų žiedinėje ekonomikoje strategiją⁷, o teisėkūros institucijos priėmė atliekų teisės aktų pakeitimus⁸. Komisija taip pat patvirtino žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemą⁹ – naują priemonę, kuria naudodamiesi politikos formuotojai galės nustatyti gerą patirtį ir prioritetinis sritis, kuriose reikia imtis tolesnių veiksmų. 2018 m. spalio mėn. buvo paskelbtas naujas komunikatas dėl tvarios Europos bioekonomikos¹⁰, kuriuo siekiama stiprinti ekonomikos, visuomenės ir aplinkos tarpusavio sąsajas. 2018 m. priimtas pasiūlymas mažinti tam tikrų plastikų poveikį aplinkai¹¹ – jis taip pat rodo bendras ES pastangas veiksmingiau spręsti su plastikinių gaminių projektavimu, gamyba ir šalinimu susijusias aplinkos problemas. Šio pasiūlymo įgyvendinimas bus vertinamas per tolesnius aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ciklus.

Be to, neseniai Komisija pasiūlė įvairius reikalavimus, kuriais bus padedama pailginti gaminių naudojimo trukmę¹². Vartotojų apsaugos institucijos vis daugiau dėmesio skiria gaminių nusidėvėjimo anksčiau laiko problemai. Todėl Komisija toliau stebės šiuos pokyčius pasitelkdama vartotojų

apsaugos bendradarbiavimo tinklą¹³.

Kalbant apie pažangą pažymėtina, kad geriau laikomasi ES atliekų tvarkymo reikalavimų. ES lygmeniu perdirbimo lygis padidėjo nuo 43,7 proc. 2014 m. iki 46,4 proc. 2017 m., o sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų kiekis 2013–2017 m. sumažėjo 20,6 proc.¹⁴ Vis dėlto padėtis valstybėse narėse labai skirtinga. Dar ne iki galo vykdomos atliekų apdorojimo prievolės, o veiklos rezultatai Europos Sąjungoje labai skiriasi.

Šalims, kurios gali nepasiekti savųjų su komunalinių atliekų parengimu pakartotinai naudoti ir perdirbti susijusių 2020 m. tikslų, Komisija pateikė ankstyvojo perspėjimo ataskaitas¹⁵ su veiksmų planais, kaip įveikti atsilikimą, kad ES atliekų teisės aktai būtų vykdomi tinkamai.

6 COM(2015) 614.

7 COM(2018) 28.

8 Europos Sąjungos leidinių biuras, [Atliekų dokumentų rinkinys](#) (Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L 150, 2018 m. birželio 14 d.).

9 Europos Komisija, [Žiedinės ekonomikos stebėsenos sistema](#).

10 COM(2018) 673.

11 2018 m. gruodžio 19 d. preliminarus tarpinstitucinis susitarimas.

12 Tai, pavyzdžiui, į produktams skirtas taisykles įtraukiami ekologinio projektavimo reikalavimai, kurie padės gerinti taisymo galimybes bei atsarginių dalių tiekimą ir aprūpinti naudinga informacija apie taisymą.

13 Į tai atsižvelgdama Komisija 2018 m. spalio mėn. su valstybių narių vartotojų apsaugos institucijomis surengė praktinį seminarą suplanuoto nusidėvėjimo ir (arba) nusidėvėjimo anksčiau laiko klausimais.

14 Europos Komisija, [Komunalinių atliekų perdirbimo lygis](#).

15 COM(2018) 656.

Išvada dėl politikos

- Nuo 2017 m. žiedinės ekonomikos politikos sistema apskritai sustiprėjo. Vis dėlto kelios valstybės narės¹⁶ įvairiose srityse turėtų geriau įgyvendinti žiedinės ekonomikos principus, pvz., susijusius su vandens ir energijos taupymu, atliekų prevencija, medžiagų perdirbimu, skatinimu naudoti gaminius pakartotinai bei juos taisyti ir intensyvesniu perdirbtų žaliavų naudojimu rinkoje.
- Kai kurios valstybės narės¹⁷ turėtų toliau skatinti naudoti išteklių naudojimo efektyvumą didinančias priemones; gerinti savo ekologinių inovacijų veiksmingumą; ugdyti sąmoningumą ir skatinti taikyti savanoriškas priemones, pvz., ES ekologinį ženklą bei aplinkosaugos vadybos ir audito sistemas; didinti perdirbimą ir taikyti žiedinės ekonomikos priemones MVĮ sektoriuje ir (arba) sudaryti palankias sąlygas žalioms investicijoms bei palengvinti galimybes gauti finansavimą.
- Atliekų prevencija tebėra didelis iššūkis visose valstybėse narėse, net ir tose, kuriose atliekų perdirbimo lygis yra aukštas. Šešiose valstybėse narėse¹⁸ susidaro ne mažiau kaip dvigubai daugiau komunalinių atliekų vienam gyventojui negu valstybėje narėje, kurioje atliekų susidaro mažiausiai. Be to, nuo 2014 m. padidėjo Europos Sąjungoje vidutiniškai susidarantis komunalinių atliekų kiekis: 2014–2016 m. tik devynios valstybės narės sumažino susidarantiems vienam gyventojui tenkančių atliekų kiekį¹⁹.
- Remiantis Komisijai pateiktais duomenimis, tik nedaugelis valstybių narių²⁰ jau yra pasiekusios iki 2020 m. įgyvendintiną 50 proc. komunalinių atliekų perdirbimo tikslą ir nustatyta, kad kelios valstybės narės²¹ gali jo nepasiekti. Siekiant toliau įgyvendinti atliekų hierarchiją ir užtikrinti pakartotinio naudojimo ir antrinio perdirbimo ekonominį patrauklumą, dar galima imtis daugiau politikos priemonių arba patobulinti esamą politiką, įskaitant ekonomikos priemones, pvz., sąvartynų mokesčius, didesnę gamintojų atsakomybę, sistemas „Mokėk už tiek, kiek išmeti“.

Sėkmės pavyzdžiai

Slovėnija rodo, kad įgyvendinti žiedinės ekonomikos politiką ir pagerinti atliekų tvarkymą galima per trumpą laikotarpį. Naudodamasi ES lėšomis ji pagal visapusišką žiediškumo strategiją paskatino rūšiuojamąjį surinkimą ir perdirbimą.

Danija rodo puikų vertės grandinių atviro bendradarbiavimo ir inovacijų diegimo siekiant skatinti žiedinę ekonomiką pavyzdį. Procentinė žaliuosius produktus arba paslaugas teikiančių Danijos MVĮ dalis gerokai viršija ES vidurkį.

16 Airija, Austrija, Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Ispanija, Kroatija, Kipras, Latvija, Lenkija, Malta, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Vengrija ir Vokietija.

17 Austrija, Graikija, Italija, Kipras, Malta, Nyderlandai, Rumunija, Slovakija ir Vengrija.

18 Europos Komisija, [Komunalinės atliekos pagal atliekų apdorojimo operacijas](#). Austrijoje, Danijoje, Kipre, Liuksemburge, Maltoje ir Vokietijoje.

19 Belgija, Bulgarija, Danija, Ispanija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija, Vengrija ir Vokietija.

20 Austrija, Belgija, Nyderlandai, Slovėnija ir Vokietija.

21 Komisija pateikė ankstyvojo perspėjimo ataskaitas Bulgarijai, Estijai, Graikijai, Ispanijai, Kroatijai, Kiprui, Latvijai, Lenkijai, Maltai, Portugalijai, Rumunijai, Slovakijai, Suomijai, ir Vengrijai. Žr. [COM\(2018\) 656](#).

Prancūzija 2018 m. patvirtino plataus užmojo žiedinės ekonomikos veiksmų planą²² ir jame numatė veiksmus, kuriais siekiama iki 2030 m. išteklių naudojimą sumažinti 30 proc. Jame nustatytas plataus užmojo tikslas iki 2025 m. užtikrinti, kad būtų perdirbama 100 proc. plastiko ir sukurta apytiksliai 300 000 naujų žaliųjų darbo vietų.

- *Daugelis valstybių narių²³ turi efektyviau organizuoti rūšiuojamąjį atliekų surinkimą, nes tai perdirbimo kiekybės ir (arba) kokybės pagerinimo prielaida. Kita problema yra perdirbti tinkamų atliekų deginimas arba šalinimas sąvartynuose. Beveik visos valstybės narės skatinamos įgyvendinti naujas priemones, kad sąvartynuose būtų deginama ir šalinama vis mažiau pakartotinai naudoti ir perdirbti tinkamų atliekų, taip pat gerinti bei plėsti rūšiuojamojo surinkimo sistemas. Susirūpinimą tebekelia Sąvartynų direktyvos²⁴ reikalavimų neatitinkančių sąvartynų skaičius.*

2.2. Klimato kaita ir aplinka

Daugelis ekosistemų ir kai kurios jų teikiamos paslaugos jau yra pasikeitusios dėl visuotinio atšilimo²⁵ ir joms toliau kyla rizika dėl besikeičiančių klimato sąlygų.

Klimato politikos veiksmai labai svarbūs sprendžiant daugelį aplinkos problemų, be kita ko, oro taršos, biologinės įvairovės, vandens arba invazinių rūšių. Ir atvirkščiai, veiksmai daugelyje aplinkosaugos sričių gali turėti tiesioginės naudos klimatui, be kita ko, žemės ūkiui ir žemės naudojimo, atliekų arba oro taršos aspektams. Komisijos strateginėje kvestinėje, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizijoje²⁶ patvirtintas Europos ryžtas pirmą kartą pasaulyje klimato politikos veiksmais. Tai vizija, kurios laikantis iki 2050 m. būtų galima neutralizuoti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikį.

2018 m. ES priėmė teisės aktus, kuriais siekiama iki 2030 m. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, palyginti su 1990 m. kiekiu, sumažinti bent 40 proc.²⁷ Pirmą kartą ES sistema apima tiek išmetimą, tiek absorbavimą dėl žemės naudojimo. Ji taip pat padidino savo užmojį, susijusį su atsinaujinančiąja energija ir efektyviu energijos vartojimu. Apskaičiuota, kad, visiškai įgyvendinus sutartus ES teisės aktus, ES išmetamas teršalų kiekis iki 2030 m. sumažės apie 45 proc.

Iki 2018 m. pabaigos valstybės narės turi pateikti savo nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų projektus, rengti savo nacionalinių oro taršos kontrolės programų projektus ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio apskaitos planus. Šie planai turėtų padidinti klimato, oro ir energetikos politikos priemonių derėjimą ir todėl galėtų tapti puikiais pavyzdžiais, kaip, siekiant išspręsti bendrus uždavinius, galima susieti skirtingų sektorių priemones, pvz., žemės ūkio, gamtos ir vandens sektorių politiką su transporto, oro ir sveikatos sektorių politika.

Komisija prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėmis siekia padidinti Europos atsparumą klimato kaitos poveikiui: geriau pasirengti ir stiprinti gebėjimus atsižvelgti į klimato kaitos poveikį vietos, regionų, nacionaliniu ir ES lygmenimis. Komisija įvertino 2013 m. ES prisitaikymo strategiją ir pasiūlė sritis, kuriose reikia daugiau dirbti, kad galėtų pasirengti pažeidžiami regionai ir sektoriai²⁸. Norint ateityje išvengti žalos, reikia susieti prisitaikymo, darnaus vystymosi ir nelaimių rizikos mažinimo pastangas.

²² Prancūzijos ekologiškos ir solidarios pertvarkos ministerija, [Žiedinės ekonomikos veiksmų planas](#), 2018 m.

²³ Airija, Bulgarija, Čekija, Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija ir Vengrija.

²⁴ [Direktyva 1999/31/EB](#).

²⁵ The Intergovernmental Panel on Climate Change, [„Special report on a Global Warming of 1.5°C“](#) (Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos specialioji ataskaita dėl pasaulio atšilimo 1,5 °C).

²⁶ [COM\(2018\) 773](#).

²⁷ [Direktyva \(ES\) 2018/410](#).

²⁸ [COM\(2018\) 738](#).

Rengdamos nacionalines prisitaikymo strategijas ir (arba) nacionalinius prisitaikymo planus valstybės narės apskritai padarė didelę pažangą. Iš šios pažangos matyti, kad, palyginti su 2013 m., pasirengimo ir prisitaikymo politika dabar statoma ant daug tvirtesnių pamatų. Prisitaikymo tikslus taip pat reikia įtraukti į energetikos sąjungos valdymo sistemoje²⁹ numatytus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus.

Išvada dėl politikos

- *Klimato teisės aktų įgyvendinimo lygis Europos Sąjungoje apskritai yra geras, todėl tikėtina, kad 2020 m. tikslai bus pasiekti.*
- *2013–2015 m. visos valstybės narės vykdė Sprendime dėl pastangų pasidalijimo nustatytus įpareigojimus. Kai kurios valstybės narės³⁰, norėdamos įvykdyti dabartinius savo įpareigojimus, turi naudotis teisės aktuose numatytais lankstumo mechanizmais.*
- *Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) taisyklių laikymosi lygis yra labai aukštas, nes kiekvienais metais įrenginių operatoriai maždaug 99 procentams savo išmetamų teršalų įgyja apyvartinius taršos leidimų.*
- *2018 m. spalio mėn. dvidešimt penkios valstybės narės³¹ jau buvo parengusios nacionalines prisitaikymo strategijas, o likusios trys toliau stengiasi jas užbaigti.*
- *Reikia sustiprinti prisitaikymo pastangas kiekvienoje valstybėje narėje ir ES lygmeniu, nes tinkami žalos, kurią gali padaryti klimato kaita, prevencijos ir (arba) mažinimo veiksmai atneša daug ekonominės ir socialinės naudos.*

Sėkmės pavyzdžiai

Pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo **Švedija** visos savo metinės išmetamųjų teršalų kvotos neišnaudojo ir, siekdama padidinti visos sistemos aplinkosauginį naudingumą, leidimų perteklių panaikino.

Pagal ES strategiją dėl Dunojaus regiono itin daug dėmesio skiriama prisitaikymui prie ekstremalių meteorologinių reiškinių. Ta strategija sudaro svarbias sąlygas stiprinti **Austrijos, Bulgarijos, Čekijos, Kroatijos, Rumunijos, Slovakijos, Vengrijos ir Vokietijos** bendradarbiavimą bendros stebėsenos ir potvynių valdymo srityse³².

Be to, yra sudarytos tarptautinės Alpių³³ ir Karpatų³⁴ konvencijos. Taip pat vyksta tarpvalstybinis bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis biologinės įvairovės ir prisitaikymo klausimais Šiaurės Europoje. Pagal iniciatyvą *Fenoscandijos žalioji juosta* remiamas **Suomijos**, Norvegijos ir Rusijos bendradarbiavimas siekiant kartu išsaugoti gamtą, daug dėmesio skiriant, be kita ko, grėsmei, kuri dėl klimato kaitos kyla ekosisteminei paslaugoms.

2.3. Gamtinio kapitalo apsauga, išlaikymas ir didinimas

Unikali ir turtinga Europos gamta yra vertinga savaime ir teikia brangius išteklius bei naudą žmonėms ir ekonomikai. ES yra sukūrusi visapusišką sistemą, kurią sudaro gamtai, biologinei įvairovei, žemės ir jūrų apsaugai skirtos taisyklės. Jos labai svarbios siekiant pagrindinio iki 2020 m. įgyvendintino

²⁹ [Reglamentas \(ES\) 2018/1999](#).

³⁰ 2016 m. Airijos, Belgijos, Maltos, Lenkijos, Suomijos ir Vokietijos išmestų teršalų kiekis viršijo atitinkamas metines išmetamųjų teršalų kvotas. Remiantis preliminariais duomenimis, 2017 m. Airijos, Austrijos, Bulgarijos, Estijos, Kipro, Lenkijos, Lietuvos, Maltos, Suomijos ir Vokietijos išmestų teršalų kiekis viršijo atitinkamas metines išmetamųjų teršalų kvotas.

³¹ Visos valstybės narės, išskyrus Bulgariją, Kroatiją ir Latviją.

³² Europos Komisija, [Makroregioninės strategijos](#).

³³ Alpių konvencijos [svetainė](#).

³⁴ Karpatų konvencijos [svetainė](#).

Biologinės įvairovės strategijos³⁵ tikslo – sustabdyti biologinės įvairovės bei ekosisteminių paslaugų nykimą ir, kiek įmanoma, jas atkurti.

Norint užtikrinti gerą saugomų rūšių ir buveinių išsaugojimo būklę, reikia visapusiškai įgyvendinti Buveinių ir Paukščių direktyvas³⁶. Pagal Veiksmų planą gamtai, žmonėms ir ekonomikai³⁷ siekiama sparčiai pagerinti praktinį pirmiau nurodytų gamtos direktyvų įgyvendinimą ir sparčiau siekti 2020 m. ES tikslo – sustabdyti ir pakeisti biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų nykimo tendenciją³⁸. Apie šioje srityje daromą pažangą valstybės narės praneša kas šešerius metus, todėl šiam aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ciklui naujos informacijos nėra. Į vėliau pateiksimas 2019 m. ataskaitas bus atsižvelgta 2020 m. Komisijos Gamtos būklės ataskaitoje.

Apskritai, nepaisant kai kurių didelių spragų, tinklas „Natura 2000“ jūrų teritorijose toliau buvo plečiamas ir ES jau yra pasiekusi 2020 m. Aičio tikslą – į saugomas teritorijas įtraukti 10 proc. pakrančių zonų ir jūrų teritorijų. Pažanga taip pat padaryta priimant būtinas išsaugojimo priemones, pvz., teritorijų valdymo planus, nors kol kas jie apima tik 70 proc. „Natura 2000“ teritorijų. Norint užtikrinti šių priemonių įgyvendinimą vietoje, be kita ko, finansavimą, ir pasiekti užsibrėžtus išsaugojimo tikslus, dar reikia įdėti daug pastangų. Tai pasakytina ir apie kai kuriuose atokiausiuose regionuose ir užjūrio šalyse bei teritorijose taikomas priemones.

Vis didesnę grėsmę Europos biologinei įvairovei kelia invazinių svetimų rūšių introdukcija ir plitimas. Invazinių svetimų rūšių reglamente nustatytos įvairios priemonės, kurių Europos Sąjungoje reikia imtis dėl rūšių, įtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių rūšių sąrašą³⁹.

Iš esamos informacijos matyti, kad jūrų bei sausumos ekosistemos ir dirvožemis toliau kenčia nuo įvairių neigiamų veiksnių dėl netinkamos žemės ūkio praktikos, žemės apleidimo, klimato kaitos, infrastruktūros plėtros, miestų driekos, oro, dirvožemio bei vandens taršos ir vis didėjančio invazinių svetimų rūšių keliamo pavojaus. Norint pašalinti tokius įvairius neigiamus veiksnius, reikia, be kita ko, veiksmingai integruoti biologinės įvairovės tikslus į kitų sričių politiką, pirmiausia į su finansavimu susijusią politiką, ir skatinti aktyvių subjektų dialogą.

Išvada dėl politikos

- *Dėl didelių įgyvendinimo, vykdymo užtikrinimo, finansavimo ir politikos integravimo trūkumų pastangos apsaugoti Europos ekosistemas neduoda laukiamų rezultatų. Nors vietos lygmeniu padaryta šiokia tokia pažanga, biologinė įvairovė Europos Sąjungoje toliau nyksta.*
- *Nors nuo 2017 m. nemažai nuveikta stengiantis užbaigti ir geriau valdyti tinklą „Natura 2000“, dauguma valstybių narių⁴⁰ turi stengtis sparčiau užbaigti kurti savo tinklus, ypač jūrų aplinkoje, ir užbaigti steigti specialias saugomas teritorijas, taip pat parengti ir įgyvendinti veiksmingesnes išsaugojimo priemones. Kai kurios valstybės narės⁴¹, norėdamos užtikrinti atitiktį, taip pat turėtų kurti pažangesnius ir racionalesnius įgyvendinimo modelius ir skatinti juos taikyti. Kad būtų galima užkirsti kelią „Natura 2000“ teritorijų būklės blogėjimui ir užtikrinti gerą jų valdymą, reikia geresnių pajėgumų nacionalinėse administravimo institucijose ir tinkamo finansavimo⁴².*

³⁵ COM(2011) 244.

³⁶ Direktyva 92/43/EEB ir Direktyva 2009/147/EB.

³⁷ COM(2017) 198.

³⁸ COM(2011) 244.

³⁹ Reglamentas (ES) Nr. 1143/2014.

⁴⁰ Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija ir Vokietija.

⁴¹ Bulgarija, Estija, Graikija, Italija, Kipras, Lietuva, Portugalija, Rumunija, Slovėnija ir Vengrija.

⁴² Airijoje, Bulgarijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kroatijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Maltoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje.

- *Ekosistemų ir jų paslaugų žemėlapių sudarymas 2017 m. apskritai pagerėjo, bet kai kurios valstybės narės⁴³ dar atsilieka.*
- *Kai kurios valstybės narės⁴⁴ turėtų gerinti savo miškų ir pievų buveinių apsaugą, teikdamos paskatas miškininkams ir ūkininkams pagal ES 2013 m. miškų strategiją⁴⁵. Norint naudoti gamtos išteklius tvariai, labai svarbu užtikrinti darnią miškininkystę ir efektyvų biomasės naudojimą.*
- *Kai kurios valstybės narės⁴⁶ nėra priėmusios nacionalinės teisės aktų, kuriais būtų vykdomas Invazinių svetimų rūšių reglamentas, ir (arba) laiku nepranešė Komisijai apie likvidavimo priemones⁴⁷.*
- *Trūkstant duomenų, stebėsenos ir ataskaitų, sunku vertinti jūrų teritorijų apsaugos priemones. Kai kurios šalys⁴⁸ nepateikė ataskaitų laiku⁴⁹, o daugeliui kitų⁵⁰ reikia gerinti bendradarbiavimo ir stebėsenos programas.*

Sėkmės pavyzdžiai

Rumunijoje vykdomo LIFE projekto *Connect Carpathians*⁵¹ tikslas – pagerinti kraštovaizdžio jungtis su ekologiniais „Natura 2000“ teritorijų koridoriais Vakarų Rumunijoje. Šios teritorijos – tai zonos, kuriose tokios simbolinės rūšys kaip lokiai ir vilkai gali judėti be rizikos būti medžiojami arba netyčia nušauti. Projektą papildė įvairi veikla, kuria siekiama gerinti administracinius gebėjimus, įtraukti vietas suinteresuotuosius subjektus ir apsaugoti žemės plotus, kad būtų galima plėtoti jungiamuosius koridorius.

Kipras yra viena iš ES Medienos reglamentą pažangiai įgyvendinančių šalių. Ši šalis, nors ir yra nedidelė, patikrino daugiau vidaus ir užsienio medienos sektoriuje veikiančių subjektų nei kuri nors kita valstybė narė. Visiems nacionaliniams subjektams buvo surengtas mokymas apie jų teisinius įpareigojimus, o šioje šalyje už pažeidimus taikomos baudos yra vienos didžiausių Europos Sąjungoje.

2.4. Piliečių sveikatos ir gyvenimo kokybės užtikrinimas

Oro kokybė ir triukšmas

Per pastaruosius dešimtmečius bendromis Europos Sąjungos ir nacionalinių, regioninių bei vietos valdžios institucijų pastangomis Europoje oro kokybė pagerėjo⁵². Nuo 2000 m. ES bendrasis vidaus produktas padidėjo 32 proc., o išmetamas pagrindinių oro teršalų kiekis, nelygu teršalai, sumažėjo 10–70 proc. Pastaraisiais metais taip pat sumažėjo daugumos oro teršalų koncentracija aplinkoje. Vis dėlto daugumoje valstybių narių užtikrinti gyventojų gyvenimo kokybę tebėra sunku, nes tam tikrų

43 Austrija, Belgija, Čekija, Danija, Estija, Portugalija, Slovakija, Švedija ir Vengrija.

44 Latvija, Lenkija, Lietuva, Slovakija, Suomija ir Švedija.

45 [COM\(2013\) 659](#).

46 Airija, Austrija, Belgija, Čekija, Graikija, Jungtinė Karalystė, Portugalija, Rumunija, Slovakija ir Švedija.

47 Čekija, Danija, Graikija, Ispanija, Portugalija, Prancūzija, Vengrija ir Vokietija.

48 Danija, Estija, Graikija, Kroatija, Lietuva, Rumunija ir Slovėnija.

49 Kaip reikalaujama Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje ([Direktyvoje 2008/56/EB](#)).

50 Airija, Belgija, Bulgarija, Danija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Latvija, Lenkija, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Suomija ir Švedija.

51 LIFE projekto *Connect Carpathians* [svetainė](#).

52 Europos Komisija, [Išmetami oro teršalai, ES 28, 1990–2016 m.](#)

oro teršalų koncentracija viršija ES oro kokybės standartus. Padėtis itin sudėtinga miestų teritorijose, kuriose gyvena dauguma europiečių.

2018 m. Komisija paskelbė komunikatą *Sauganti Europa: švarus oras visiems*. Jame nurodytos esamos priemonės, kurios gali padėti valstybėms narėms kovoti su oro tarša ir paskatinti daugiau aukšto lygio nacionalinių dialogų švaraus oro tema⁵³. Šiuo metu atliekama dviejų ES aplinkos oro kokybės direktyvų tinkamumo patikra: vertinamas jų reikalingumas, veiksmingumas, efektyvumas, derėjimas ir pridėtinė vertė⁵⁴. Valstybės narės pradėjo rengti savo nacionalines oro taršos kontrolės programas; jos turi būti baigtos rengti 2019 m. Be to, siekiant padėti nacionalinėms ir vietos valdžios institucijoms suprasti oro taršą ir su ja kovoti, pradėtos įgyvendinti mokslinių tyrimų ir inovacijų iniciatyvos⁵⁵.

Kad išspręstų akustinės taršos problemą, ES nustatė bendrą modelį, kaip išvengti žalingų aplinkos triukšmo poveikio padarinių arba juos sumažinti. Šį modelį sudaro bendri triukšmo žemėlapių sudarymo metodai, visuomenės informavimas ir prie konkrečių poreikių pritaikytų veiksmų planų tvirtinimas bei įgyvendinimas vietos lygmeniu.

Išvada dėl politikos

- *Kai kada oro tarša gali būti nepakankamai įvertinama, nes ji ne visada stebima tinkamose vietose*⁵⁶. Kad oro kokybė taip pat būtų vertinama prie didelių pramonės įrenginių arba pagrindinių miestų eismo maršrutų, mėginių ėmimo punktai turėtų būti ten, kur „yra didžiausia teršalų koncentracija“, ir teritorijose, kurios „laikomos tipinėmis pagal poveikį visiems gyventojams“.
- *Nors kai kuriose iš šių šalių padėtis pagerėjo, aštuoniolika valstybių narių*⁵⁷ dar turi sparčiau mažinti išmetamą azoto oksido (NO_x) kiekį ir azoto dioksido (NO₂) koncentraciją, toliau mažindamos transporto priemonių išmetamą teršalų kiekį, ypač miestų teritorijose. Todėl taip pat gali prireikti taikyti proporcingus ir tikslingus transporto priemonių įvažiavimo į miestų teritorijas apribojimus ir (arba) finansines paskatas. Dėl viršytų ribinių verčių Komisija pradėjo pažeidimų nagrinėjimo bylas, o dėl kelių valstybių narių kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą.
- *Penkiolikoje ES valstybių narių*⁵⁸ reikia sparčiau mažinti kietųjų dalelių (KD_{2,5} ir KD₁₀) kiekį, be kita ko, skatinant švaresnės energijos gamybą, taip pat efektyvų ir švarų centralizuotą šilumos tiekimą. Šiuo atžvilgiu iškeltos kelios pažeidimų nagrinėjimo bylos. Kai kurioms atitinkamoms valstybėms narėms dėl nuolat didelio kietųjų dalelių (KD₁₀) kiekio iškeltos bylos Europos Sąjungos Teisingumo Teisme ir Teismas jau priėmė sprendimus dviejose iš šių bylų.
- *Norėdamos sumažinti išmetamą amoniako (NH₃) kiekį, šešios valstybės narės*⁵⁹ turi mažinti žemės ūkio sektoriuje išmetamą teršalų kiekį. To būtų galima pasiekti pradėjus taikyti mažataršes žemės ūkio technologijas, be kita ko, skirtas gyvulininkystės, mėšlo ir trąšų valdymui.
- *Triukšmo valdymo veiksmų planai dar neparengti trylikoje valstybių narių*⁶⁰, o septynioms šalims⁶¹ dar reikia patvirtinti reikiamus triukšmo žemėlapius.

⁵³ [COM\(2018\) 330](#).

⁵⁴ Europos Komisija, [Oro kokybės tinkamumo patikra](#).

⁵⁵ Pavyzdžiui, „Horizonto“ apdovanojimas už variklio pritaikymą siekiant užtikrinti švarų orą skirtas novatoriškai pernelyg daug NO_x išmetančių dyzelinių automobilių pritaikymo sistemai, kuria pasiekta labai gerų rezultatų. Žr. Europos Komisijos apdovanojimą už variklio pritaikymą siekiant švaresnio oro. [Išmetamo NO_x kiekio vertinimas, „Horizonto“ apdovanojimas](#).

⁵⁶ Šią išvadą taip pat nurodė Europos Audito Rūmai ([Specialioji ataskaita 23/2018](#)).

⁵⁷ Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kroatija, Lenkija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Vengrija, ir Vokietija.

⁵⁸ Austrijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kroatijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje.

⁵⁹ Airija, Austrija, Danija, Ispanija, Kroatija ir Vokietija.

⁶⁰ Belgijoje, Čekijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kipre, Lenkijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Švedijoje ir Vokietijoje.

⁶¹ Belgijai, Graikijai, Ispanijai, Italijai, Portugalijai, Rumunijai ir Slovakijai.

Sėkmės pavyzdžiai

Nuo 2017 m. valstybės narės ir Komisija vykdė dialogus, per kuriuos daug dėmesio skirta oro kokybės klausimams. Siekiant aptarti konkrečius **Airijoje, Čekijoje, Ispanijoje, Liuksemburge, Slovakijoje ir Vengrijoje** kylančius sunkumus, iki 2018 m. pabaigos buvo surengti šeši dialogai švaraus oro tema. Šias pastangas papildė teminiai praktiniai seminarai, surengti naudojantis Europos Komisijos mechanizmu *TAIEX-EIR Peer2Peer*.

Lenkijoje pagal LIFE projektą *Mažosios Lenkijos regionas*⁶² teikiama parama ir konsultavimo paslaugos, siekiant įgyvendinti kovos su didele oro tarša regione priemones.

Pramoniniai išmetamieji teršalai

Pramonės sektoriuje sukurama 24 proc. ES bendrojo vidaus produkto ir dirba 50 mln. žmonių, todėl šis sektorius labai prisideda prie ekonominės gerovės ir mūsų žemyno vystymosi⁶³. Vis dėlto su pramonės veikla susijusi tarša gali daryti neigiamą poveikį žmonėms ir aplinkai. Todėl labai svarbu užtikrinti švarų pramonės sektorių. Taikydama visapusišką požiūrį – pirmiausia nustatytą Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvoje⁶⁴ – ES siekia užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį, bet kartu skatina inovacijas ir didina konkurencingumą.

Šiuo metu pramonės teršalai sudaro 40 proc. visų oro teršalų ir 20 proc. visų vandens teršalų⁶⁵. Ši teršalų problema sprendžiama Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyva, nes pagal ją stebimas 50 000 didžiausių pramonės įrenginių poveikis aplinkai ir joje nustatytos daugiau kaip aštuoniasdešimtys išmetamųjų oro ir vandens teršalų ribinės vertės. Pramonės poveikis aplinkai taip pat mažinamas išmetamųjų teršalų normomis. Direktyvoje nustatyti pagrindiniai leidimų išdavimo įrenginiams ir šių įrenginių kontrolės principai, grindžiami integruotu požiūriu ir geriausių prieinamų gamybos būdų taikymu, siekiant užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį, atsižvelgiant į sąnaudas ir naudą. Mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir teršalų kiekį galima daugeliu jau taikomų proveržio technologijų; jos dažnai derinamos su žiedinei ekonomikai skirtomis technologijomis.

Išvada dėl politikos

- Visos ES valstybės narės turi patikrinti, ar suteikti leidimai atitinka neseniai patvirtintas geriausių prieinamų gamybos būdų išvadas, taip pat sugriežtinti kontrolę ir pagerinti reikalavimų vykdymo užtikrinimą vietoje.
- Elektros energijos sektoriaus įrenginių išmetami oro ir (arba) vandens teršalai yra pagrindinis taršos šaltinis vienuolikoje ES valstybių narių⁶⁶. Septyniose šalyse⁶⁷ daugiausia teršalų išmetama intensyvaus naminių paukščių ir kiaulių auginimo sektoriuje. Be to, dviejose valstybėse narėse⁶⁸ didelį susirūpinimą kelia dabartinė su geležies ir plieno gamyklų išmetamais oro teršalais susijusi padėtis. Išmetamieji atliekų apdorojimo veiklos teršalai tebekelia susirūpinimą trijose valstybėse narėse⁶⁹.

Vandens kokybė, potvynių valdymas ir vandentvarka

Svarbus aplinkos apsaugos Europoje aspektas yra vandens išteklių, gėlo ir jūros vandens ekosistemų,

⁶² Europos Komisija, [LIFE projektas Mažosios Lenkijos regionas](#).

⁶³ Europos Komisija, [Švaresnė pramonė. Kas jums iš to?](#), 2018 m., p. 2.

⁶⁴ [Direktyva 2010/75/ES](#).

⁶⁵ *Europos Sąjungos leidinių biuras*, [Švaresnė pramonė. Kas jums iš to?](#), 2018 m., p. 2.

⁶⁶ Airijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Graikijoje, Jungtinėje Karalystėje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Suomijoje.

⁶⁷ Estijoje, Ispanijoje, Kipre, Latvijoje, Nyderlanduose, Vengrijoje ir Vokietijoje.

⁶⁸ Italijoje ir Liuksemburge.

⁶⁹ Estijoje, Ispanijoje ir Latvijoje.

taip pat geriamojo ir maudyklų vandens apsauga. Esamuose ES vandens teisės aktuose⁷⁰ nustatyta gėlo ir jūros vandens telkinių valdymo sistema ir atsižvelgiama į konkrečius taršos šaltinius. Bendra žuvininkystės politika siekiama sumažinti žuvininkystės poveikį tiek, kad būtų galima tvariai išnaudoti su žuvų ištekliais susijusį potencialą kartu mažinant poveikį ekosistemoms.

Klimato kaitos poveikis Europos vandenims vis didėja. Laikantis ES vandens teisės aktų, jau dabar lengviau valdyti klimato kaitos poveikį, nes galima numatyti daugiau sausrų ir potvynių. Jei dabar bus imtasi efektyvių veiksmų, ES vandens politika gali gerokai sušvelninti klimato kaitos poveikį. Be to, ES vandens politika padėjo sukurti dinamišką ir pasaulyje pirmaujančią vandens sektorių, kuriame veikia 9 000 mažųjų ir vidutinių įmonių ir sukurta beveik pusė milijono darbo visą darbo laiką vietų⁷¹.

Įvertinusi antruosius Vandens pagrindų direktyvoje numatytus valstybių narių upių baseinų valdymo planus Komisija padarė išvadą, kad su Vandens pagrindų direktyva susijusios žinios ir teikiami duomenys labai pagerėjo. Įvertinusi pirmuosius Potvynių direktyvoje numatytus valstybių narių potvynių rizikos valdymo planus Komisija padarė išvadą, kad imtasi svarbių veiksmų, nors praktinis šių planų detalumas ir skiriasi. Komisija atsižvelgė į 2018 m. Vienoje vykusios Vandens konferencijos⁷² rezultatus. Per šią konferenciją įvairūs suinteresuotieji subjektai ir valstybės narės galėjo pateikti informaciją apie ES vandens teisės aktų įgyvendinimą. Iš šios informacijos matyti, kad padėtis valstybėse narėse skiriasi.

Išvada dėl politikos

- *Remdamasi valstybių narių antraisiais upių baseinų valdymo planais⁷³, Komisija įvertino atitiktį Vandens pagrindų direktyvos tikslams ir padarė išvadą, kad ji laipsniškai gerėja. Vis dėlto, atrodo, šiuo metu labai sunkiai sekasi užtikrinti, kad Vandens pagrindų direktyvos tikslai būtų įgyvendinti iki 2027 m., o po šio termino galimybės naudotis išimtimis bus ribotos.*
- *Kad būtų galima iki galo įgyvendinti Vandens pagrindų direktyvos ir kitų susijusių direktyvų tikslus, dar reikia daug nuveikti. Norint pasiekti šiuos tikslus, labai svarbu daugiau investuoti. Siekiant užtikrinti geresnį principo „teršėjas moka“ laikymąsi, valstybės narės bus naudingas aktyvesnis visų susijusių rinkos dalyvių ir pilietinės visuomenės narių dalyvavimas. Šias įgyvendinimo pastangas toliau rems ES fondai.*
- *Nors kelios valstybės narės jau ėmėsi tinkamų politikos priemonių, įskaitant investicijas, dar užtruks, kol vandens kokybė pagerės daugelyje upių baseinų.*
- *Jau užtikrinta gera didžiosios daugumos požeminių vandens telkinių būklė, bet tokia būkle pasižymi mažiau nei pusė paviršinio vandens telkinių. Vis dėlto kelių atskirų pamatinių aspektų ir medžiagų tendencijos labiau teigiamos.*
- *Siekdamos Potvynių direktyvos tikslo sumažinti galimus neigiamus didelių potvynių padarinius, valstybės narės turės toliau dėti pastangas tolesniais ciklais.*
- *Miestų nuotekos daugelyje valstybių narių⁷⁴ vis dar neapdorojamos taip, kaip turėtų būti, todėl daugumos šių valstybių atžvilgiu tebevykdomos pažeidimų nagrinėjimo procedūros, o kelioms iš jų jau skirtos finansinės nuobaudos. Pažanga priklauso nuo to, kokį prioritetą valstybės narės teikia investicijoms į miestų nuotekų apdorojimo įrenginius, be kita ko, veiksmingai naudojantis sanglaudos politikos finansavimu, kai jis teikiamas, ir Europos investicinio banko paskolomis.*
- *Per pastaruosius du dešimtmečius Europoje sumažėjo su intensyvia žemės ūkio veikla susijusi vandens tarša nitratais. Vis dėlto, nepaisant šios bendrosios teigiamos tendencijos, tarša nitratais*

70 Iš šių teisės aktų būtų galima paminėti [Maudyklų vandens direktyvą \(2006/7/EB\)](#), [Miesto nuotekų valymo direktyvą \(91/271/EEB\)](#), [Geriamojo vandens direktyvą \(98/83/EB\)](#), [Vandens pagrindų direktyvą \(2000/60/EB\)](#), [Nitratų direktyvą \(91/676/EEB\)](#) ir [Potvynių direktyvą \(2007/60/EB\)](#).

71 Europos Komisija, [Pakartotinis vandens naudojimas. Bendrosios ir politinės aplinkybės](#).

72 Europos Komisija, [2018 m. ES vandens konferencija](#), 2018 m. rugsėjo 20–21 d.

73 ES ataskaita dėl Vandens pagrindų direktyvos ir Potvynių direktyvos (2019 m. sausio mėn.).

74 Airijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kipre, Kroatijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Maltoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje.

ir eutrofikacija tebekelia problemų daugelyje valstybių narių⁷⁵, nes neigiamas žemės ūkio poveikis vandens kokybei kai kuriose vietovėse tebedidėja. Valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų spręsdamos pasklidusios taršos nitratais ir fosfatais problemą.

Sėkmės pavyzdžiai

Belgijoje žaliaji infrastruktūra finansuojama pagal Šeldės žiotims skirtą planą SIGMA II.

Nepaisant ankstesnių sunkumų, **Liuksemburgas** ir **Portugalija** neseniai pasiekė pakankamą atitikties Miesto nuotekų valymo direktyvos reikalavimams lygį. Šios šalys puikiai rodo, kaip ryžtingomis viešosiomis investicijomis sprendžiant atitikties problemas galima mažinti aplinkai kylančius pavojus ir apsaugoti savo gyventojus kasdieniame jų gyvenime.

Cheminės medžiagos

ES cheminių medžiagų teisės aktuose daugiausia dėmesio skiriama tam, kad cheminės medžiagos būtų tvarkomos aplinkai tinkamu būdu ir saugiai naudojamos bendrojoje rinkoje. Pirmiausia iš šių teisės aktų paminėtini reglamentai dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (angl. REACH)⁷⁶ ir dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo (angl. CLP)⁷⁷. Tiesa, konkrečioms produktų grupėms, pvz., biocidams, pesticidams, vaistams arba kosmetikai⁷⁸, taikomi specialūs teisės aktai.

Tiesiogiai taikomais teisės aktais užtikrinamas laisvas medžiagų judėjimas vidaus rinkoje kartu didinant konkurencingumą ir skatinant inovacijas. 2018 m. birželio mėn. buvo galutinis terminas, iki kurio reikėjo užregistruoti paskutinę cheminių medžiagų grupę pagal REACH reglamentą, t. y. tas medžiagas, kurių pagaminama arba importuojama ne mažiau kaip vieną toną. Taigi, REACH reglamentas pradėtas iki galo taikyti tik 2018 m., o pirmoji įgyvendinimo ataskaita, kurioje turi būti parodyta visa įgyvendinimo valstybėse narėse padėtis, turėtų būti parengta 2021 m.

Kad registracijos dokumentacija atitiktų informacijos reikalavimus, Europos cheminių medžiagų agentūra (angl. ECHA) reguliariai atlieka tikslines atitikties patikras. Vis dėlto Komisijos komunikate „Ataskaita dėl REACH reglamento įgyvendinimo“⁷⁹ nustatyta šio proceso trūkumų, todėl pareikalauta, kad ECHA iki 2019 m. įvairiais veiksmais gerokai padidintų vertinimo procedūrų veiksmingumą.

Nors duomenys apie medžiagų savybes ES lygmeniu yra prieinami, minėtame komunikate taip pat padaryta išvada dėl būtinybės užtikrinti, kad *visi dalyviai, įskaitant registruotojus, tolesnius naudotojus ir visų pirma importuotojus, geriau vykdytų savo įpareigojimus*. Siekdamas koordinuoti ir vertinti suderintus reikalavimų vykdymo užtikrinimo projektus ir bendras patikras, valstybės narės bendradarbiauja pagal REACH reglamentą įsteigtame Keitimosi informacija apie reikalavimų vykdymo užtikrinimą forume. Ateityje bus svarbu geriau integruoti kertant sienas muitinių vykdomą patikrinimą, kad uždraustos medžiagos atskirai arba pagamintose prekėse nepatektų į vidaus rinką.

Per būsimus aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ciklus bus siekiama įtraukti daugiau informacijos apie atitiktį valstybių narių lygmeniu, atkreipiant dėmesį į tokius klausimus kaip nacionalinių valdžios institucijų vykdomų muitinės patikrų skaičius bei kokybė ir nacionalinių inspekcijų pajėgumai.

Sėkmės pavyzdžiai

Pasitalkusi Komisijos Europos įmonių tinklą, **Italija** informuoja įmones apie REACH reglamente numatytas jų funkcijas ir įpareigojimus – tai labai nelengva, nes šios šalies cheminių medžiagų

75 Pirmiausia – Austrijoje, Belgijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kipre, Lenkijoje, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vokietijoje.

76 Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006.

77 Reglamentas (EB) Nr. 1272/2008.

78 Europos Komisija, [Cheminių medžiagų teisės aktai](#).

79 COM(2018) 116, p. 6 ir 9.

sektoriuje veikia nepaprastai daug labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių.

Nyderlandų vyriausybė rengia nacionalinę Saugių cheminių medžiagų inovacijų darbotvarkę – iniciatyvą, kuria siekiama skatinti naudoti saugias medžiagas ir produktus, galinčius pakeisti pavojingąsias chemines medžiagas. Ši mokslinių tyrimų darbotvarkė galėtų tapti mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politikos gairėmis ES ir valstybių narių lygmenimis⁸⁰.

2.5. Aplinkosaugos mokesčiai, žalieji viešieji prikimai ir aplinkosaugos finansavimas

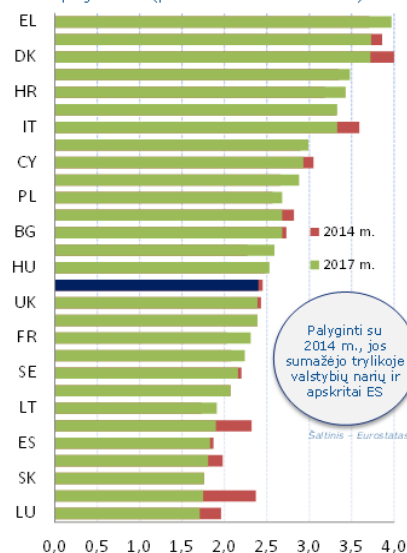
Efektyviai ir veiksmingai siekti aplinkos politikos tikslų galima taikant finansines paskatas ir ekonomines priemones. Šalių ataskaitose pateikiama aplinkosaugos mokesčių, aplinkai kenksmingų subsidijų atsisakymo ir žaliųjų viešųjų pirkimų analizė. Komisija svarsto galimybę įtraukti šias ekonomines priemones į platesnį Europos semestro kontekstą, todėl į šį dokumentą konkrečių naujų prioritetinių veiksmų neįtraukė.

Norint pasiekti aplinkos tikslus, dažnai reikia specialaus finansavimo. Šį finansavimą gali teikti ES ir nacionaliniai viešieji fondai, jis gali būti teikiamas kaip Europos investicijų banko (EIB) ir nacionalinių bankų paskolos ir papildyti būtinas privačias investicijas. Šalių ataskaitose pateiktoje analizėje siekiama atsižvelgti į įvairius viešųjų investicijų šaltinius ir juos įvertinti, pvz., išreiškiant procentine BVP dalimi⁸¹.

Išvada dėl politikos

- Aplinkos mokesčių ir BVP santykis svyruoja nuo maždaug 1,7 proc. iki 4 proc. Kelios valstybės narės 2017 m. nustatė su aplinka susijusius mokesčius, be kita ko, padidindamos dyzelino kainą⁸² arba sumažindamos aplinkai kenksmingas subsidijas. Vis dėlto keliose valstybėse narėse⁸³ tebetaikomi lengvatiniai mokesčiai privačiai naudojamiems įmonių automobiliams stabdo pažangą sprendžiant eismo spūsčių ir oro taršos problemas.*
- Dvylikoje valstybių narių⁸⁴ didžiausia 2014–2020 m. laikotarpio Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondų) asignavimų dalis tenka „aplinkos apsaugai ir efektyviam išteklių naudojimui“. Be to, vienuolikoje valstybių narių⁸⁵ 2014–2018 m. ES asignavimai aplinkai viršijo nacionalinių vyriausybių viešąsias išlaidas aplinkai.*

2017 m. aplinkosaugos mokesčių pajamos (procentinė BVP dalis)

Sėkmės pavyzdžiai

Dėl **Jungtinėje Karalystėje** nustatyto sąvartynų mokesčio ėmė akivaizdžiai mažėti sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis. Padidinus sąvartynų mokestį – šiuo metu jis yra vienas didžiausių Europoje – veiksmingai sumažintas atliekų išmetimas, todėl padidintas antrinis sausų medžiagų ir maisto atliekų

⁸⁰ Nyderlandų vyriausybės [praktinis seminaras „Perėjimo prie saugių cheminių medžiagų inovacijų darbotvarkė. Nuo pakeitimo iki saugumo aspektų integravimo projektuojant“](#).

⁸¹ Europos Komisijos [vertinamasis tyrimas dėl mokėjimo už klimatui ir aplinkai naudingą žemės ūkio praktiką](#), 2017 m.

⁸² Airija, Belgija, Danija, Estija, Jungtinė Karalystė, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Prancūzija, Rumunija, Suomija ir Švedija. Europos Komisija, [Apmokestinimo tendencijos Europos Sąjungoje](#), 2018 m. redakcija.

⁸³ Airijoje, Belgijoje, Čekijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovakijoje ir Vengrijoje.

⁸⁴ Airijoje, Austrijoje, Bulgarijoje, Danijoje, Graikijoje, Kipre, Kroatijoje, Liuksemburge, Maltoje, Prancūzijoje, Suomijoje ir Švedijoje.

⁸⁵ Bulgarijoje, Estijoje, Kroatijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Lietuvoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje.

perdirbimas.

Austrija įsteigė platformą ir konsultacijų tarnybą, kad žaliųjų viešųjų pirkimų pareigūnai įvairiais valdžios lygmenimis galėtų lengviau keistis patirtimi.

Lenkija taiko nuotekų mokestį, o surinktos jo pajamos naudojamos investicijoms į aplinkos apsaugą. **Švedija** taiko NO_x ir SO₂ mokesčius, todėl sumažėjo šių oro teršalų kiekis. 2018 m. joje buvo nustatyti mokesčiai cheminėms medžiagoms, oro transportui ir pradėta taikyti aplinkosaugos mokesčių indeksavimo sistema. **Kroatija** taiko naudojimosi visuomenei naudingomis miškų funkcijomis mokestį: įmonės privalo finansiškai prisidėti prie miškų valdymo. Badene-Viurtemberge (**Vokietijoje**) ūkininkams atlyginama už tai, kad jų pievose auga laukų gėlės.

- *Keliose valstybėse narėse⁸⁶ pagrindinis aplinkosaugos finansavimo uždavinys yra užtikrinti, kad šis finansavimas išliktų pakankamas. Kai kuriose valstybėse narėse⁸⁷ kyla problemų dėl ES lėšų naudojimo efektyvumo, kartais dėl nepakankamų administravimo institucijų pajėgumų. Nukreipiant lėšas į su aplinka nesusijusius projektus, galbūt jos neprarandamos, bet dėl to gali būti vėluojama įgyvendinti aplinkos nuostatas.*

2.6. Parama daugiašaliams veiksams

ES yra įsipareigojusi stiprinti aplinkos teisės aktus ir gerinti jų įgyvendinimą visame pasaulyje, be kita ko, remdama 2018 m. gegužės mėn. Jungtinių Tautų (JT) Generalinės Asamblėjos patvirtinto Visuotiniu aplinkos pakto procesą. Taip pat labai svarbus yra Paryžiaus klimato susitarimas: Komisija ir valstybės narės aktyviai dirba siekdamos, kad jis būtų visapusiškai įgyvendintas. Be to, vykdydama savo tarptautinius įsipareigojimus ir atsižvelgdama į visuotinį su aplinka susijusių problemų ir galimybių pobūdį, ES yra įsipareigojusi, naudodamasi tarptautinio bendradarbiavimo ir plėtros mechanizmais, remti aplinkos apsaugą šalyse partnerėse.

Aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra yra viena iš priemonių užtikrinti, kad valstybės narės rodytų gerą pavyzdį, laikydamosi Europos aplinkos politikos, teisės aktų ir tarptautinių susitarimų, todėl toliau stebima tarptautinių susitarimų ratifikavimo ir įgyvendinimo padėtis.

Naujausiose šalių ataskaitose taip pat nagrinėjamos administracinės sistemos, taikomos tarptautinei prekybai atogrąžų mediena, galimybei gauti genetinių išteklių ir tarptautinei prekybai laukiniais augalais bei gyvūnais. Konkretus Europos Komisijos teikiamos paramos pavyzdys yra ES Medienos reglamentas; 2018 m., naudojantis priemone *TAIEX-EIR Peer to Peer*, buvo surengti du daugiašaliai praktiniai seminarai šio reglamento įgyvendinimo gerinimo klausimais. Šiuose seminaruose dalyvavo dvylika valstybių narių.

Gerei įgyvendinti aplinkos nuostatas Europos Sąjungoje labai svarbu, siekiant visapusiškai įgyvendinti 2015 m. sutartus darnaus vystymosi tikslus (toliau – DVT). Pirmiausia tai pasakytina apie vandens ekosistemų apsaugos nuo taršos ir tvaraus vandens naudojimo tikslą (6-asis DVT), tvaraus vartojimo ir gamybos tikslą (12-asis DVT), klimato politikos veiksmų tikslą (13-asis DVT), jūrų ekosistemų apsaugos tikslą (14-asis DVT) ir neigiamo poveikio Europos gamtiniam kapitalui mažinimo tikslą (15-asis DVT). Siekiant pašalinti aplinkos nuostatų įgyvendinimo spragas, labai svarbu užtikrinti veiksmingas institucijas ir valdymą (16-asis DVT) ir padidinti politikos nuoseklumą bei paskatinti bendradarbiavimą palaikant įvairių suinteresuotųjų subjektų partnerystę (17-asis DVT). Darnaus vystymosi tikslai taip pat skatina aplinkos aspektų integravimą, nes aplinkos apsaugos, socialinę ir ekonominę politiką susieja į darnią sistemą.

Išvada dėl politikos

⁸⁶ Austrijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje.

⁸⁷ Čekija, Estija, Graikija, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Rumunija ir Slovakija.

- *Daugelis valstybių narių⁸⁸ vis dar turi pasirašyti ir ratifikuoti vieną arba kelis daugiašalius aplinkosaugos susitarimus.*
- *Kai kurios valstybės narės turėtų pagerinti ES taisyklių dėl genetinių išteklių naudojimo įgyvendinimą, o kelios šalys dar nėra iki galo įgyvendinusios taisyklių dėl atogrąžų medienos.*

Sėkmės pavyzdžiai

Europoje vis aktyviau vykdomas horizontalus DVT įgyvendinimo veiksmų koordinavimas. **Ispanija** paskyrė už 2030 m. darbotvarkę atsakingą vyriausiąjį komisarą, tiesiogiai atskaitingą Vyriausybės Vadovui. **Prancūzija** paskyrė už darnų vystymąsi atsakingą kelių ministerijų atstovą, pavaldų Ministrui Pirmininkui.

3. Aplinkos valdymo stiprinimas

3.1. Aplinkos valdymas

Valstybių narių viešojo administravimo kokybė daro didelę įtaką ES politikos rezultatams. Remiantis 2018 m. tyrimu⁸⁹, šalies viešųjų paslaugų kokybė priklauso nuo pasitikėjimo viešuoju administravimu, palankių verslo sąlygų ir visuomenės gerovės.

Atliekant 2017 m. aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūrą, buvo nustatytos kelios bendros pagrindinės su valdymu susijusios įgyvendinimo spragų priežastys⁹⁰, bet reikėjo sistemingesnės analizės. Pirmasis žingsnis siekiant pasimokyti vieniems iš kitų ir ieškoti prie konkrečių poreikių pritaiktų sprendimų žengtas pradėjus valstybių narių aplinkos valdymo rezultatų vertinimą⁹¹. Aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo forume⁹² ir Aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ekspertų grupėje⁹³ Komisija aptars, kaip galima panaudoti ir atnaujinti vykdant šį projektą gautus rezultatus ir surinktus duomenis, kad jais būtų galima remtis per būsimus aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ciklus.

Vertinant, kiek nuveikta nuo 2017 m., pažymėtina, kad Europos Sąjungoje dar nevysiškai įgyvendinti svarbūs Orhuso konvencijoje⁹⁴ nustatyti skaidrumo, viešojo dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismą standartai. Tolesnės pastangos šiose srityse būtų naudingos piliečiams, įmonėms ir administravimo institucijoms. Vis labiau pripažįstama susirūpinusių suinteresuotųjų subjektų teisė dėl teisinių ginčų kreiptis į nacionalinius teismus. Ji dažnai grindžiama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais. Kad fiziniams ir juridiniams asmenims būtų lengviau kreiptis į teismus, 2017 m. buvo priimtas aiškinamasis komunikatas dėl teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais⁹⁵.

Be to, 2018 m. pradžioje patvirtintame Reikalavimų laikymosi užtikrinimo veiksmų plane⁹⁶ siekta pateikti gerosios patirties pavyzdžių ir gairių, kaip nagrinėti skundus, kovoti su nusikaltimais aplinkai ir užtikrinti atitiktį kaimo vietovėse, taip pat plačiau paaiškinti, kaip įvertinti, ar valstybės narės laikosi aplinkosaugos reikalavimų.

88 Airija, Austrija, Belgija, Čekija, Graikija, Ispanija, Italija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Portugalija, Prancūzija, Rumunija, Slovakija ir Slovėnija.

89 Europos Komisija, [Lyginamoji viešojo administravimo savybių ir veiklos rezultatų 28 ES valstybėse narėse apžvalga](#).

90 Neveiksmingas vietos, regionų ir nacionalinių valdžios institucijų veiklos koordinavimas, administracinių gebėjimų trūkumas ir nepakankamas finansavimas, žinių ir duomenų stygius, nepakankamos vykdymo užtikrinimo priemonės ir nepakankamas integravimas bei politikos nenuoseklumas (žr. [COM\(2017\) 63](#)).

91 Europos Komisija, tyrimo projektas *Aplinkos valdymo ES valstybėse narėse vertinimo sistemos kūrimas* (žr. [projekto biblioteka](#)).

92 Aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo forumo [svetainė](#).

93 Europos Komisija, [ekspertų grupė Europos semestro žalinimas / aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra](#).

94 Europos Komisija, [Orhuso konvencija](#).

95 [COM\(2017\) 2616](#).

96 [COM\(2018\) 10](#).

2018 m. gruodžio mėn. įsigaliojo Reglamentas dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo. Jis labai pagerins energetikos, klimato ir aplinkos politikos integraciją, pirmiausia todėl, kad valstybės narės įpareigojamos parengti nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus⁹⁷.

Būtinybė spręsti nusikaltimų aplinkai problemą, pirmiausia – kovoti su neteisėta prekyba laukiniais augalais, gyvūnais ir atliekomis, pripažinta 2018–2021 m. laikotarpio ES kovos su organizuotu nusikalstamumu politikos⁹⁸ prioritetu. Todėl kovojant su įvairiais aplinkosaugos pažeidimais visoje ES su Europolo pagalba ir naudojantis ES lėšomis imtasi daugybės konkrečių veiksmų, kuriems vadovavo valstybių narių teisėsaugos tarnybos.

Labai svarbų vaidmenį atlieka ir specialistų tinklai (pvz., IMPEL tinklas⁹⁹), todėl Komisija ketina toliau stiprinti jų vaidmenį. Kurti veiksmingą ir geriau integruotą vykdymo užtikrinimo administraciją taip pat gali būti lengviau pereinant prie skaitmeninių technologijų ir naudojantis e. valdžios paslaugomis. Šiuo tikslu valstybės narės sulaukia paramos pagal kelias ES iniciatyvas¹⁰⁰.

Išvada dėl politikos

- *Gerinant aplinkos valdymą valstybėse narėse, gerėja aplinkos politikos įgyvendinimas. Valstybės narės gali toliau tobulinti savo bendrąją aplinkos valdymą.*
- *Įgyvendinimui akivaizdžiai naudingas didesnis skaidrumas. Jį užtikrinus gerėja žinios, didėja atsakomybė, visuomenės aktyvumas ir parama. Valstybės narės turėtų geriau naudotis skaitmeninėmis galimybėmis, kad galėtų padidinti skaidrumą, geriau informuodamos visuomenę apie dabartinę aplinkos būklę vietos ir (arba) regionų lygmenimis, ir taip paskatinti elgesio pokyčius.*
- *Nepaisant bendros pažangos, valstybės narės vis dar turi gerinti prieigą prie informacijos apie aplinką, ypač prie erdvinio duomenų ir paslaugų, kad juos būtų galima paprastai ir nemokamai naudoti pakartotinai (pagal INSPIRE¹⁰¹, Galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir Viešojo sektoriaus informacijos direktyvų reikalavimus)¹⁰².*
- *Kelios valstybės narės¹⁰³ turėtų užtikrinti, kad aplinkos srityje veikiančios nevyriausybinių organizacijos (toliau – NVO) turėtų teisę kreiptis į teismą ir taip galėtų teisiškai užginčyti su aplinka susijusius veiksmus ir kad su aplinka susijusių skundų pateikėjai nebesusidurtų su kliūtimis, pvz., nepatirtų pernelyg didelių išlaidų.*
- *Dvidešimt šešios valstybės narės¹⁰⁴ turėtų geriau taikyti Direktyvą dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą vienoje arba keliuose iš šių sričių: finansinių garantijų, gairių ir informacijos apie žalą aplinkai rinkimo bei skelbimo.*

3.2. Aplinkos aspektų integravimas

Norint pasiekti aplinkosaugos ir klimato srities tikslus, reikia ne tik įgyvendinti aplinkos teisės aktus, bet ir, kaip ne kartą pabrėžta Komisijos aplinkosaugos veiksmų programose¹⁰⁵, integruoti aplinkos apsaugos aspektus į kitą politiką. Pavyzdys galėtų būti bendra žemės ūkio politika (BŽŪP), nes žemės

⁹⁷ Reglamentas (ES) 2018/1999.

⁹⁸ Europos Sąjungos Taryba, Tarybos išvados dėl 2018–2021 m. ES prioritetų kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu srityje nustatymo.

⁹⁹ ES aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo tinklas.

¹⁰⁰ Iš jų būtų galima paminėti E. valdžios veiksmų planą, Aplinkos reikalavimų laikymosi ir valdymo veiksmų planą ir Viešojo administravimo kokybės vadovą.

¹⁰¹ INSPIRE – Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūra.

¹⁰² Direktyva 2007/2/EB, Direktyva 2003/4/EB, Direktyva 2013/37/ES. Šiuo metu vykdamas specialų projektą išsamiau analizuojamos nacionalinės informacijos apie aplinką sistemos ir rengiamos gerosios patirties gairės: Europos Komisijos portalas [EIS Data](#).

¹⁰³ Bulgarija, Airija, Kipras, Kroatija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Rumunija, Suomija ir Vengrija.

¹⁰⁴ Airija, Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Estija, Graikija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Prancūzija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija ir Vokietija.

¹⁰⁵ 7-oji 2014–2020 m. aplinkosaugos veiksmų programa.

ūkio paskirties žemė sudaro maždaug pusę Sąjungos paviršiaus. Bendros žemės ūkio politika gali labai padėti siekti aplinkosaugos ir klimato srities tikslų, pvz., sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, mažinti žemės ir dirvožemio degradaciją, užtikrinti vandens kokybę, mažinti išmetamą amoniako kiekį ir kontroliuoti bei mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Pastarojo meto bendros žemės ūkio politikos reformomis padaryta perspektyvių politikos sistemos pokyčių, nes pagerintas derėjimas su aplinkosaugos ir klimato srities tikslais. Ši derėjimą toliau gerins teisiniai pasiūlymai dėl bendros žemės ūkio politikos po 2020 m. Atnaujinta bioekonomikos strategija¹⁰⁶ taip pat siekiama nuosekliai integruoti aplinkosaugos, socialinius ir ekonomikos tikslus į įvairias politikos sritis.

Įvairiuose sektoriuose įvairių valdžios institucijų rengiama politika ir teisės aktai turėtų būti nuoseklūs ir grindžiami bendra logika, moksliniais įrodymais ir geru esamų technologijų taikymu. Tai pabrėžta ir Sutarties dėl ES veikimo 11 straipsnyje. Norint užtikrinti aplinkos aspektų integravimą, reikia veiksmingo valdžios institucijų bendradarbiavimo, nors iš tikrųjų įvairios ministerijos ir subnacionalinio lygmens valdžios institucijos paprastai linkusios dirbti kiekviena savo bare atskirai. Nepakankamas politikos ir institucijų pastangų derėjimas yra viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių nepavyksta pasiekti ES aplinkos politikos ir teisės aktų tikslų.

Didinti politikos ir institucijų veiklos derėjimą yra nuolatinis uždavinys. Iš šalių ataskaitų matyti, kad daugelyje valstybių narių neigiamas poveikis aplinkai labai susijęs su ekonomikos, be kita ko, žemės ūkio, transporto, pramonės, maisto arba energetikos, sektoriais. Vienas iš pavyzdžių – žiedinės ekonomikos priklausomybė nuo produktų inovacijų, veiksmingo atliekų tvarkymo ir skatinimo tvariais viešaisiais pirkimais. ES lygmeniu išanalizavus žemės ūkio ir vandens sąsajos ryšius paaiškėjo, kad labiau integruotą požiūrį taikyti įmanoma¹⁰⁷. Padaryti pažangą dažnai būtų galima ne priimant naujus teisės aktus, bet taikant bendradarbiavimu grindžiamą požiūrį ir atsižvelgiant į įvairius interesus.

Be to, nustatyti, analizuoti ir spręsti prasto aplinkos aspektų integravimo problemas galima rengiant įvairių sektorių politinio lygmens susitikimus, pvz., bendrus atitinkamų sudėčių Tarybos posėdžius, ir jungtinėse projektų ekspertų grupėse.

Įsitikinta tuo, kad gerinti aplinkos nuostatų įgyvendinimą galima mokantis vieniems iš kitų. Aplinkosaugos institucijos palankiai įvertino per pirmąją aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ciklą pradėtą taikyti priemonę TAIEX-EIR P2P. Per 2018 m., kurie buvo pirmieji šios priemonės taikymo metai, visos valstybės narės dalyvavo bent viename renginyje, o daugiau kaip 50 proc. renginių buvo daugiašaliai praktiniai seminarai. Per devyniolika 2018 m. vykdytų projektų šia priemone daugiausia naudojosi aplinkosaugos institucijos, bet, kaip nurodyta išvadoje dėl politikos, įtraukiant kitas susijusias valdžios institucijas šia priemone galima užtikrinti geresnę integraciją.

Išvada dėl politikos

- *Visos valstybės narės gali toliau gerinti savo bendrąją aplinkos valdymą. Keliose valstybėse narėse aplinkosaugos institucijose trūksta darbuotojų, o šis gebėjimų ir išteklių trūkumas neigiamai veikia jų gebėjimą įgyvendinti nuostatas ir užtikrinti jų laikymąsi. Sektorių administravimo institucijų ir įvairių lygmenų koordinavimo struktūros veikia daugelyje valstybių*

¹⁰⁶ COM(2015) 614.

¹⁰⁷ Europos Komisija, *Žemės ūkis ir tvari vandentvarka Europos Sąjungoje*, 2017 m.

narių, bet jų veiksmingumas skiriasi. Trys valstybės narės¹⁰⁸ labai raginamos sukurti geresnius aplinkai skirtus koordinavimo mechanizmus, kad įveiktų susiskaidymą regionų ir vietos lygmenimis.

- Dvi valstybės narės¹⁰⁹ dar turi baigti perkelti persvarstytą Poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) direktyvą į nacionalinę teisę. Reikia supaprastinti aplinkos vertinimo procedūras ir visoje ES užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą.
- Tarpusavio mainais daugiausia naudotasi sprendžiant temines problemas, bet dabar šia priemone taip pat galima naudotis keičiantis informacija apie pagrindines prasto įgyvendinimo priežastis viešojo administravimo kokybės ir valdymo mechanizmų srityse.

Sėkmės pavyzdžiai

Bulgarija ėmėsi veiksmų siekdama racionalizuoti aplinkos vertinimus. Šiuo tikslu ji į savo PAV procedūras įtraukė vertinimą pagal Buveinių direktyvą, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų išdavimo procesą ir cheminei saugai užtikrinti skirtą Seveso procesą. Racionalizuojant šį procesą, lengviau mažinti administracinę naštą, didėja nuoseklumas ir galima sparčiau priimti sprendimus, todėl pastangas reikėtų nukreipti į tinkamą šių nuostatų įgyvendinimą.

4. Tolesni veiksmai

Atliekant aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūrą, nustatytos kelios pagrindinės problemos, kurioms artimiausiais metais reikia skirti ypatingą dėmesį, ir atkreiptas pagrindinių institucijų bei piliečių dėmesys į aplinkos nuostatų įgyvendinimo spragas jų šalyse.

Aplinkosaugos tikslai į kitus pagrįstus politikos tikslus dažnai **integruojami** prastai, o tai turi neigiamos įtakos įgyvendinimui. Geresnis visų šių tikslų integravimas politikos planavimo ir įgyvendinimo etapais labai svarbus kiekvienos susijusios politikos srities sėkmei ir galiausiai mūsų visuomenei. Naujausioje Aplinkos būklės ataskaitoje¹¹⁰ ir 2018 m. aplinkosaugos rodiklių ataskaitoje¹¹¹ nurodytos gana niūrios perspektyvos, o visapusiškas dabartinių ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimas iš tikrųjų tėra šių tendencijų pokyčių pradžia.

Realus įgyvendinimas šiuo metu yra per lėtas, o jį paspartinti būtų galima geriau integruojant aplinkos aspektus. Padėtis gali pagerėti tik jei formuojant ir vykdant viešąją didelio poveikio aplinkai politiką, pvz., energetikos, transporto ir žemės ūkio politiką, bus atsižvelgiama į aplinkos problemas. Kaip pagrindinį principą būtų galima stiprinti sąsajos metodą¹¹². Pagal jį problemos sistemingai tiriamos iš anksto, siekiant nustatyti tolesnius integruotus susijusiems sektoriams skirtus sprendimus ir remti su aplinka susijusias investicijas ES, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

Svarbus visapusiško įgyvendinimo veiksnys yra **susijusių valdymo sistemų kokybė**. Šalių ataskaitose nustatyta, kad kita svarbi prasto įgyvendinimo priežastis yra viešojo administravimo institucijų neveiksmingumas ir neefektyvumas. Komisija jau dabar sprendžia viešojo administravimo ir valdymo klausimus per Europos semestrą, naudodamasi struktūriniais ir investicijų fondais, struktūrinių reformų rėmimo programa ir specialiomis rekomendacinėmis priemonėmis¹¹³. Pirmiausia akivaizdu tai, kad, nors sistemų poreikiai skiriasi, šioje srityje padėties pagerinti nepavyks, jei nebus užtikrinti būtini žmogiškieji ir finansiniai susijusių administravimo institucijų ištekliai.

Aplinkos nuostatų įgyvendinimas susijęs su įvairiais sektoriais ir priklauso nuo aktyvaus įvairių viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotųjų subjektų – sprendimus priimančių asmenų, piliečių,

¹⁰⁸ Graikija, Ispanija ir Italija.

¹⁰⁹ Vokietija ir Lietuva.

¹¹⁰ Europos aplinkos agentūra, [Aplinkos būklės ataskaita](#), 2015 m.

¹¹¹ Europos aplinkos agentūra, [2018 m. aplinkosauginių rodiklių ataskaita](#).

¹¹² Pagal Komisijos komunikatą *Tolesni tvarios Europos ateities užtikrinimo žingsniai. Europos veiksmai siekiant tvarumo, COM(2016) 739*, nurodytą sąsajos metodą tirama, kaip įvairios problemos yra susijusios tarpusavyje ir viena nuo kitos priklauso.

¹¹³ Iš jų būtų galima paminėti dokumentą „[Viešojo administravimo kokybė. Priemonių rinkinys specialistams](#)“ ir tyrimą „[Viešojo administravimo savybės ir veiklos rezultatai 28 ES valstybėse narėse](#)“.

įmonių ir pramonės atstovų – dalyvavimo. Paskatinti tokių įvairių suinteresuotųjų šalių aktyvumą galima tik veiksmingai pateikus joms susijusią informaciją. Siekiant **aplinkai svarbios informacijos skaidrumo** nepakanka tik vykdyti teisinius įpareigojimus. Jis yra išankstinė veiksmingo bendradarbiavimo įgyvendinant aplinkos nuostatas sąlyga. Kai nėra skaidrumo, dingsta pasitikėjimas ir nepavyksta sutelkti suinteresuotųjų subjektų.

Šalinant įgyvendinimo spragas, reikia patikimų įrodymų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti atotrūkį nuo tikslų, susijusius sunkumus ir turimas galimybes, o vėliau stebėti pasirinktų sprendimų veiksmingumą. Todėl Komisija ragina valstybes nares skaidriai įgyvendinti ES taisykles ir politiką, naudoti ES atvirųjų duomenų portalą¹¹⁴ ir šiuolaikiškas komunikacijas, duomenims ir informavimui skirtas informacines technologijas. Jos taip pat leis Komisijai pritaikyti savo paramą prie vietos realijų.

Komisija yra įsipareigojusi padėti valstybėms narėms gerinti aplinkos nuostatų įgyvendinimą. Tai matyti iš teminių aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros dialogų ir specialios priemonės *Peer 2 Peer*, kuria naudojantis lengviau įvertinti problemas, keistis gerąja patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų. Vis dėlto, kad šalių dialogai vyktų sėkmingai, reikia **aktyvaus regioninių ir vietos institucijų bei kitų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo**. Reikia daugiau teminių diskusijų visais administracijos lygmenimis ir tarp jų, o po šių diskusijų turėtų būti padaromos išvados dėl veiklos ir imamasi veiksmų. Per šias diskusijas reikėtų atsižvelgti į galimą tolesnį aplinkos aspektų integravimą į kitas politikos sritis. Komisija yra paskelbusi dokumentų, kuriais galima remtis kaip ataskaitos tašku. Tai, pvz., Komunikatas dėl švaraus oro (2018 m.)¹¹⁵, Darbinis dokumentas dėl žemės ūkio ir vandens (2017 m.)¹¹⁶, Veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai¹¹⁷ ir ankstyvojo perspėjimo ataskaitos dėl atliekų pakartotinio naudojimo ir (arba) perdirbimo¹¹⁸.

Komisija ragina valstybes nares imtis veiksmų atsižvelgiant į aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros išvadas, o rengiant tolesnes diskusijas remtis šalių ataskaitomis. Valstybės narės taip pat raginamos toliau stengtis įgyvendinti galiojančias aplinkos taisykles, siekiant užtikrinti geresnius aplinkosaugos rezultatus piliečiams, apsaugoti jų sveikatą ir mažinti bei šalinti neigiamą poveikį aplinkai, kuris brangiai kainuoja mūsų visuomenei ir ekonomikai.

Gera aplinka yra bendras dabartinės ir ateinančių kartų ES žmonių turtas ir itin svarbus kitos socialinės ir ekonominės veiklos pagrindas. ES yra priėmusi visapusišką aplinkos teisyną, siekdama užtikrinti, kad oras būtų tinkamas kvėpuoti, vanduo – saugus naudoti, mūsų maistas – sveikas vartoti, kad būtų saugūs mus supantys daiktai ir būtų pažabota tarša. Šie standartai geri tik tiek, kiek yra įgyvendinami. Jų įgyvendinimas yra mūsų rankose, kad ir kaip veiktume: kaip viešieji ar kaip privatieji subjektai.

114 Europos Komisija, [ES atvirųjų duomenų portalas](#).

115 [COM\(2018\) 330](#).

116 [SWD\(2017\) 153](#).

117 [COM\(2017\) 198](#) ir [SWD\(2017\) 139](#).

118 Europos Komisijos [ataskaita dėl atliekų srities teisės akty, įskaitant ankstyvojo perspėjimo ataskaitą](#).